

بسم الله الرحمن الرحيم

گفتارهایی در حقوق کیفری (جزای عمومی)

با مقدمه:

دکتر مسعود بیرانوند

زنگنه

علیرضا درویش

(دانشجوی مقطع دکتری حقوق کیفری، مجرم‌شناسی)

انتشارات بهنامی

سرشناسه	درویش، علیرضا، ۱۳۶۰ -
عنوان قراردادی	ایران، قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	گفتارهایی در حقوق کیفری (جزای عمومی) / نگارنده علیرضا درویش؛ با مقدمه مسعود بیرانوند.
مشخصات نشر	تهران: انتشارات بهنامی، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۲۲۳ ص.
شابک	978-600-323-086-6
وضعیت فهرست نویسی	فیپا
موضوع	جرم‌شناسی -- ایران -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع	Criminology -- Study and teaching (Higher) -- Iran
موضوع	جرم‌شناسی -- آزمون‌ها و تمرین‌ها (عالی)
موضوع	(Criminology -- Examinations, questions, etc. (Higher
موضوع	حقوق جزا -- ایران -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع	(Crime law -- Iran -- study and teaching (Higher
موضوع	حقوق جزا -- آزمون‌ها و تمرین‌ها (عالی)
موضوع	(Examinations, questions, etc. (Higher -- Criminal la
شناسه افزوده	بیرانوند، مسعود، ۱۳۵۵ - مقدمه‌نویس
رده بندی کنگره	۱۳۹۷ ۶۷۴۵۳/۰۴۰۲
رده بندی دیویی	۳ ۵/۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۹۵۱۲۰۰۲

انتشارات بهنامی

خ انقلاب، ابتدای خ اردیبهشت (منیری جاوید)، پلاک ۸۶، تپه ۱۳۵، تهران ۰۹۹۲۳۰۶۶۴ - ۰۹۱۲۳۱۷۵۵۲۵

گفتارهایی در حقوق کیفری (جزای عمومی)

علیرضا درویش

تیراژ: ۲۰۰

چاپ اول: ۱۳۹۸

صفحه‌آرایی: توکلی

لیتوگرافی: مارال

چاپ: مارال

قیمت: ۳۳۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۲۳-۰۸۶-۶

ISBN: 978-600-323-086-6

فهرست

۱۷.....	خلاصه مباحث اساسی جزای عمومی
۱۷.....	بخش اول) مجازات
۱۸.....	مبحث اول، اصل حاکم بر مجازاتها
۱۸.....	گفتار اول، اصل قانونی - دین جرائم و مجازاتها
۱۸.....	گفتار دوم) اصل ترویج مجازاتها
۱۸.....	گفتار سوم) اصل تخصص بودن مجازاتها
۱۸.....	مبحث دوم) تقسیم بندی مجازاتها
۱۸.....	گفتار اول) مجازاتهای اصلی
۲۲.....	گفتار دوم) مجازات تکمیلی
۲۳.....	گفتار سوم) مجازاتهای تکمیلی اجباری
۲۳.....	گفتار چهارم) مجازاتهای تکمیلی اختیاری
۲۴.....	گفتار پنجم) شرایط اعمال مجازاتهای تکمیلی
۲۵.....	مبحث سوم) مجازات تبعی
۲۵.....	گفتار اول) مجازات تبعی یعنی؟
۲۷.....	گفتار دوم) شروط اعمال مجازات تبعی
۲۷.....	گفتار سوم) حقوق اجتماعی
۲۷.....	مبحث چهارم) مجازاتهای جایگزین
۲۸.....	گفتار اول) فواید مجازاتهای جایگزین حبس
۲۸.....	گفتار دوم) ویژگی های مجازات های جایگزین حبس
۲۸.....	گفتار سوم) شرایط کلی اعمال مجازاتهای جایگزین حبس
۳۰.....	گفتار چهارم) مصادیق مجازاتهای جایگزین حبس
۳۰.....	بند اول) دوره مراقبت
۳۱.....	بند دوم) خدمات عمومی رایگان
۳۲.....	بند سوم) جزای نقدی روزانه
۳۳.....	بند چهارم) جزای نقدی
۳۳.....	مبحث پنجم) تقسیم بندی مجازات از حیث اشخاص حقیقی و حقوقی
۳۳.....	گفتار اول) مجازات اشخاص حقیقی
۳۳.....	بند اول) مجازاتهای شخصی (قابل گذشت)

۳۳	الف) مجازاتهای سالب حیات.....
۳۴	ب) اعدام.....
۳۴	پ) قصاص نفس.....
۳۴	ت) رجم یا سنگسار.....
۳۴	ث) صلب یا آویختن به دار.....
۳۴	ج) مجازاتهای بدنی.....
۳۴	چ) قطع عضو.....
۳۵	ح) شلاق یا تازیانه.....
۳۵	خ) تراشیدن موی سر.....
۳۶	د) مجازاتهای سالب آزادی.....
۳۶	بند دوم) مجازاتهای غیرشخصی.....
۳۶	الف) ضبط و مصادره اموال.....
۳۶	ب) جزای نقدی.....
۳۶	گفتار دوم) دیه.....
۳۷	بند اول) دیه مقدر.....
۳۷	بند دوم) دیه نفس.....
۳۷	بند سوم) دیه اعضاء و منافع.....
۳۷	بند چهارم) دیه غیرمقدر.....
۳۷	گفتار سوم) تعیین مجازات مخففه یا معافیت از مجازات.....
۳۷	بند اول) تقلیل مجازات.....
۳۸	بند دوم) معافیت از مجازات.....
۳۹	گفتار چهارم) جهات مخففه قضایی.....
۴۰	مبحث ششم) شرایط کلی تخفیف و معافیت از مجازات.....
۴۱	گفتار اول) جهات مخففه قانونی.....
۴۱	بند اول) ویژگی‌های جهات مخففه قانونی.....
۴۱	بند دوم) برخی مصادیق جهات مخففه قانونی.....
۴۱	گفتار دوم) مجازات مشدده.....
۴۲	گفتار سوم) تعدد جرم.....
۴۲	بند اول) اقسام تعدد جرم.....
۴۲	الف) تعدد مادی (واقعی).....
۴۳	۱) جرائم با عناوین مجرمانه متعدد.....
۴۳	۲) جرائم با عنوان مجرمانه واحد.....
۴۴	ب) تعدد معنوی جرم.....
۴۴	۱) مصادیق تعدد معنوی.....
۴۵	گفتار چهارم) تکرار جرم.....
۴۶	بند اول) اقسام تکرار.....

۴۶	الف) تکرار خاص
۴۶	ب) تکرار عام
۴۶	ج) تکرار جرائم حدی
۴۶	د) تکرار جرم تعزیری
۴۷	گفتار پنجم) نحوه اعمال مجازات‌ها
۴۷	بند اول) احتساب ایام بازداشت قبلی
۴۸	گفتار ششم) تعویق صدور حکم
۵۰	بند اول) انواع تعویق صدور حکم (ماده ۴۱ ق.م.ا.)
۵۰	الف) تعویق ساده
۵۰	ب) تعویق اقسبی
۵۰	ج) آثار صدور قرار تعویق صدور حکم و ضمانت اجرای آن
۵۱	گفتار هفتم) تسبیق اجرای مجازات
۵۲	بند اول) تسبیق تعقیب
۵۳	بند دوم) جرایم قابل تعقیب
۵۴	بند سوم) انواع تعلیق: تعلیق ساده، تعلیق مراقبتی
۵۴	بند چهارم) آثار تعلیق احکام مجازات
۵۴	گفتار هشتم) نظام نیمه آزادی
۵۴	بند اول) شرایط نظام نیمه آزادی
۵۵	گفتار نهم) نظام آزادی مشروط
۵۵	بند اول) شرایط مربوط به حکم محکومیت و آزادی مشروط
۵۵	بند دوم) شرایط مربوط به محکوم علیه در آزادی مشروط
۵۶	بند سوم) تشریفات اعطای آزادی مشروط
۵۶	بند چهارم) مدت آزادی مشروط
۵۶	بند پنجم) آثار آزادی مشروط
۵۶	گفتار دهم) شرایط نظارت محکومین به حبس با سامانه‌های الکترونیکی در محدوده خاص (موضوع ماده ۲۶ ق.م.ا.)
۵۷	گفتار یازدهم) موارد سقوط مجازات
۵۸	بند اول) گذشت شاکی در جرایم موجب حد و قصاص
۵۸	بند دوم) شرایط گذشت
۵۹	گفتار دوازدهم) عفو
۵۹	بند اول) عفو عمومی
۵۹	بند دوم) عفو خصوصی
۶۰	بند سوم) مناسبت‌های عفو و بخشودگی
۶۰	گفتار سیزدهم) نسخ مجازات قانونی
۶۰	گفتار چهاردهم) توبه مجرم
۶۱	گفتار پانزدهم) قاعده درأ

۶۱	گفتار شانزدهم) مرور زمان کیفری
۶۲	بند اول) ویژگی‌های مرور زمان
۶۲	الف) مرور زمان شکایت کیفری
۶۲	ب) مرور زمان تعقیب و رسیدگی
۶۳	بند دوم) مواعد مرور زمان تعقیب و رسیدگی
۶۳	الف) درجرائم تعزیری درجه ۱ تا ۳
۶۳	ب) درجرائم تعزیری درجه ۴
۶۳	پ) درجرائم تعزیری درجه ۵
۶۳	ت) درجرائم تعزیری درجه ۶
۶۴	ث) درجرائم تعزیری درجه ۷ و ۸
۶۴	ن) مرور زمان کیفری اجرای احکام
۶۵	ی) جایی که مشمول مرور زمان تعقیب و رسیدگی و اجرای مجازات نمی‌شوند:
۶۵	بخش دوم) ابع - روی - غیر
۶۵	گفتار اول) مناع اصل
۶۶	بند اول) قانون اصلی
۶۶	بند دوم) قانون عادی
۶۶	بند سوم) آراء وحدت رویه
۶۷	بند چهارم) معاهدات فراملی
۶۷	بند پنجم) آیین نامه‌های دولتی
۶۷	بند ششم) بخش نامه‌های وزارتی یا داخلی
۶۷	گفتار دوم) منابع فرعی
۶۷	بند اول) عرف
۶۸	بند دوم) رویه قضایی
۶۸	بند سوم) نظریه حقوق دانان (دکترین)
۶۸	بند چهارم) مبنای تاریخی اصل قانونی بودن جرم و مجازات
۶۸	بند پنجم) مبنای شرعی اصل قانونی بودن جرم و مجازات
۶۹	بند ششم) مبنای قانونی اصل قانونی بودن جرم و مجازات
۶۹	بند هفتم) نتایج اصل قانونی بودن جرم و مجازات
۶۹	گفتار سوم) تفسیر قوانین
۶۹	گفتار چهارم) مقام صالح در تفسیر
۶۹	بند اول) انواع تفسیر
۶۹	الف) تفسیر قانونی
۶۹	ب) تفسیر قضایی
۶۹	ج) تفسیر دکترین
۷۰	گفتار پنجم) مفهوم قاعده عدم عطف به ما سبق شدن قوانین جزایی
۷۰	بند اول) استثنائات ماده ۱۰ ق.م.ا، و یا قوانینی که استثنائاً عطف به ما سبق می‌شوند

۷۰	الف) قوانین مخففه
۷۱	ب) قوانین جرم را
۷۱	ج) قوانین مساعد به حال متهم
۷۱	د) قوانین تفسیری
۷۱	هـ) قوانین شکلی یا اعمال ماده ۱۱۱ ق.م.ا
۷۲	گفتار ششم) تقسیم بندی جرائم از نظر زمان وقوع و ارتکاب
۷۲	بند اول) جرم آنی
۷۲	بند دوم) جرم مستمر
۷۲	بند سوم) جرم به عادت
۷۲	بند چهارم) جرم استمرار یافته
۷۲	بند پنجم) جرم طبیعی
۷۲	بند ششم) جرم قراردادی
۷۲	بند هفتم) جرم مطلقه
۷۳	بند هشتم) جرم سید
۷۳	بند نهم) جرم مادی
۷۳	بند دهم) جرم عقیم
۷۳	بند یازدهم) جرم محال
۷۴	گفتار هفتم) ارکان جرم
۷۴	بند اول) رکن قانونی
۷۴	بند دوم) رکن مادی
۷۴	بند سوم) رکن معنوی
۷۴	گفتار هشتم) اصل صلاحیت سرزمینی
۷۵	بند اول) استثنائات حاکم بر جنبه مثبت اصل سرزمینی بودن قضاوت کیفری
۷۶	بند دوم) استثنائات حاکم بر جنبه مثبت اصل سرزمینی با منشاء داخلی
۷۶	الف) مصونیت پارلمانی، نمایندگان پارلمان اصولاً دو نوع مصونیت دارند
۷۶	۱) مصونیت ماهوی
۷۶	۲) مصونیت شکلی
۷۶	ب) مصونیت قضایی
۷۶	پ) مصونیت نظامی
۷۷	ث) مصونیت وکلای دادگستری
۷۷	بند سوم) استثنائات حاکم بر جنبه مثبت اصل با منشاء خارجی
۷۷	الف) مصونیت دیپلماتیک
۷۷	ب) مصونیت کنسولی
۷۸	گفتار نهم) اصل شخصی بودن قوانین کیفری
۷۸	بند اول) اصل صلاحیت شخصی فعال
۷۹	بند دوم) اصل صلاحیت شخصی منفعل

گفتار دهم) اصل واقعی بودن قوانین کیفری (ماده ۱۴ م.ا) (اصل صلاحیت واقعی)	۷۹
گفتار یازدهم) اصل جهانی بودن قوانین کیفری (ماده ۹ ق.م.ا)	۷۹
بخش سوم) رفتار اجرایی جرم	۸۰
مبحث اول) مسئولیت کیفری	۸۰
گفتار اول) الزامات مسئولیت کیفری	۸۲
بند اول) تناسب جرم و مجازات	۸۲
بند دوم) تناسب مجازات با شخصیت مجرم	۸۲
گفتار دوم) مسئولیت کیفری بالفعل	۸۲
گفتار سوم) صور مختلف ارتکاب جرم	۸۳
بند اول) تعرض دو گانه مباشرت	۸۳
بند دوم) مشارکت در جرم	۸۴
گفتار چهارم) ارکان متشکله مشارکت در جرم	۸۴
بند اول) رکن قاری	۸۴
بند دوم) رکن مادی شرکت در جرم	۸۵
۱) شرکت در عملیات	۸۵
۲) استناد مادی جرم	۸۵
بند سوم) رکن معنوی شرکت در جرم	۸۶
بند چهارم) مجازات شرکت در جرم	۸۶
الف) شرکت ساده	۸۶
ب) شرکت ضعیف	۸۷
پ) شرکت مؤثر	۸۷
گفتار پنجم) معاونت در جرم	۸۸
بند اول) رکن قانونی معاونت در جرم	۸۸
الف) حکم عام معاونت	۸۸
ب) حکم خاص معاونت	۸۸
بند دوم) ارکان رکن قانونی معاونت در جرم	۸۹
بند سوم) شرایط رکن قانونی معاونت در جرم	۸۹
الف) جرم بودن عمل اصلی	۸۹
ب) تحقق جرم اصلی یا شروع به آن	۹۰
پ) رکن مادی معاونت در جرم	۹۱
بند چهارم) مصادیق معاونت در جرم	۹۱
الف) تحریک	۹۱
ب) ترغیب	۹۲
پ) تهدید	۹۲
ت) تطمیع	۹۲
ث) دسیسه، فریب و نیرنگ	۹۲

۹۲	هـ) سوء استفاده از قدرت
۹۳	م) ساختن یا تهیه وسایل ارتکاب جرم
۹۳	ن) ارائه طریق ارتکاب جرم
۹۳	ی) تسهیل وقوع جرم
۹۴	بند پنجم) برداشتن مانع ارتکاب جرم
۹۴	بند ششم) تأثیر بر وقوع جرم
۹۴	گفتار ششم) شرایط کلی معاونت در جرم
۹۴	گفتار هفتم) رکن معنوی معاونت در جرم
۹۵	گفتار هشتم) مجازات معاونت در جرم
۹۵	بند اول) مجازات عام
۹۵	بند دوم) مجازات خاص
۹۶	گفتار نهم) سبب در جرم
۹۶	بند اول) تفاوت معاون م با تسبیب در جرم
۹۶	بند دوم) دو قاعده کلی در تسبیب
۹۷	گفتار دهم) مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر
۹۸	بند اول) مصادیق مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر
۹۸	الف) مسئولیت مدیر نشریه
۹۸	ب) مسئولیت مدیریک واحد صنفی یا فساد بزرگ
۹۸	پ) مسئولیت کارفرما در قبال کارگران
۹۹	ت) استثناء: موارد سبب اقوی از مباشر
۹۹	گفتار یازدهم) شرایط تحقق مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر
۱۰۰	گفتار دوازدهم) مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی
۱۰۰	بند اول) نکات مسئولیت اشخاص حقوقی
۱۰۲	مبحث دوم) مسئولیت کیفری در شرایط استثنایی
۱۰۲	گفتار اول) علل رافع مسئولیت کیفری
۱۰۲	گفتار دوم) علل موجهه جرم
۱۰۳	گفتار سوم) معاذیر قانونی
۱۰۳	بند اول) ارکان و شرایط مسئولیت کیفری
۱۰۳	الف) عقل و شعور
۱۰۳	ب) ادراک
۱۰۴	پ) اراده و اختیار
۱۰۴	ت) قصد و تقصیر
۱۰۴	بند دوم) علم مرتکب
۱۰۴	بند سوم) قصد مجرمانه
۱۰۵	الف) سوء نیت عام
۱۰۵	ب) سوء نیت خاص

بند چهارم) جرایم غیر عمدی	۱۰۵
مبحث سوم) موانع مسئولیت کیفری	۱۰۵
گفتار اول) موانع شخصی مسئولیت کیفری	۱۰۵
بند اول) جنون	۱۰۵
الف) انواع جنون	۱۰۶
ب) حالات مختلف جنون	۱۰۶
پ) جنون پس از ارتکاب جرم و قبل از صدور حکم قطعی	۱۰۷
ت) جنون پس از ارتکاب جرم و بعد از صدور حکم قطعی	۱۰۷
بند دوم) خواب	۱۰۷
الف) باقی بماند قبل از ارتکاب جرم	۱۰۸
ب) در زمان ارتکاب جرم	۱۰۸
بند سوم) مستی	۱۰۸
الف) حالات مختلف ارتکاب جرم در حال مستی	۱۰۹
۱) مستی بدون قصد قتل	۱۰۹
۲) مستی با قصد قتل	۱۰۹
بند چهارم) اکراه	۱۱۰
الف) اقسام اکراه و اجبار	۱۱۰
۱) اجبار مادی داخلی	۱۱۰
۲) اجبار مادی خارجی	۱۱۱
۳) شرایط تحقق اجبار مادی	۱۱۱
۴) اجبار معنوی خارجی	۱۱۱
۵) اجبار معنوی داخلی	۱۱۱
۶) شرایط تحقق اجبار معنوی	۱۱۱
بند پنجم) احکام اکراه	۱۱۱
الف) اکراه در جرایم تعزیری	۱۱۱
ب) اکراه در جرایم حدی	۱۱۲
بند ششم) اکراه در قتل و جنایات	۱۱۲
الف) طفل ممیز	۱۱۲
ب) طفل غیر ممیز و مجنون	۱۱۲
بند هفتم) جهل و اشتباه	۱۱۲
الف) اقسام اشتباه	۱۱۳
۱) اشتباه حکمی	۱۱۳
۲) اشتباه موضوعی	۱۱۳
ب) جهل یا اشتباه در جرایم حدی	۱۱۳
پ) جهل یا اشتباه در جرایم تعزیری	۱۱۴
بند هشتم) تأثیر اشتباه در جرایم عمدی	۱۱۴

۱۱۴	بند نهم) تأثیر اشتباه در جرایم غیر عمدی
۱۱۶	بند دهم) تعیین سن مشخص برای اعمال اقدامات تأمینی و تربیتی
۱۱۶	الف) اطفال زیر ۹ سال تمام شمسی
۱۱۷	ب) اطفال و نوجوانان ۹ تا ۱۵ سال تمام شمسی
۱۱۷	پ) نوجوانان بین ۱۵ تا ۱۸ سال تمام شمسی
۱۱۷	ت) امکان تجدید نظر در تصمیمات دادگاه
۱۱۸	ث) جرایم مستوجب حد یا قصاص
۱۱۸	ی) مرتکب بالغ زیر ۱۸ سال
۱۱۹	بند یازدهم) نگاهی اجمالی به کنوانسیون جهانی حقوق کودک
۱۱۹	بند دوازدهم) موانع عینی مسئولیت کیفری
۱۲۰	الف) امر آرائی
۱۲۰	۱) نظریه نسبی بر اطاعت نسبی و رعایت ظواهر
۱۲۰	ب) شرایط امر و ممانعت
۱۲۱	۱) اجرای قانون امر
۱۲۱	۲) دفاع مشروع
۱۲۳	بند سیزدهم) شرایط دفع
۱۲۴	بند چهاردهم) اضطرار
۱۲۴	الف) شرایط اضطرار
۱۲۵	ب) شرایط فعل اضطراری
۱۲۵	بند پانزدهم) رضایت مجنی علیه
۱۲۵	الف) هر نوع عمل جراحی یا طبی مشروع
۱۲۶	ب) حوادث ناشی از عملیات ورزشی
۱۲۶	پ) اقدامات والدین و سرپرست قانونی طفل
۱۲۸	نکاتی از قانون مجازات اسلامی
۱۴۵	نظریات منشور تنی کاربردی در آزمون
۱۵۵	سؤالات چهارگزینه‌ای حقوق جزای عمومی
۱۸۸	پاسخهای تشریحی حقوق جزای عمومی
۲۲۳	فهرست منابع

مقدمه

اللهم صل على محمد و آل محمد و عجل فرجهم و لعنت الله من اعدائهم اجمعين
حقوق برای عمومی به عنوانی یکی از بنیادی‌ترین شاخه‌های حقوق از نظر مقررات حکم بر جامعه، حفظ نظم عمومی، حمایت از نظم اجتماعی از جهت جلوگیری از تجاوز به حقوق دیگران از اهمیت خاصی برخوردار است. که به مطالعه مسائل کلی و مشترک جرام و مجازات‌ها می‌پردازد.

در دانشکده‌های حقوق، در حقوق جزای عمومی یکی از دروس اصلی و مهم در مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری حقوق کیفری به شمار می‌آید.
از سوی دیگر در آزمونهای پیش از داوطلبان رشته حقوق از جمله آزمون وکالت، قضاوت، نیز حائز اهمیت فراوان است.

لذا آشنایی داوطلبان با مباحث متنوع حقوق جزای عمومی و نمونه سوالات تستی نقش به سزایی در موفقیت آنها دارد.

در همین راستا پژوهشگر محترم آقای علیرضا درویش که دانشجوی سال سوم مقطع دکتری حقوق کیفری می‌باشند، در این اثر، در جهت پاسخ دادن به این نیاز اساسی داوطلبان سعی و تلاش نموده است، که با جمع‌آوری و چکیده نمودن مطالب حقوق جزای عمومی به صورت خلاصه مباحث و سوالات تستی و پاسخ‌های تشریحی اقدام مؤثری در موفقیت داوطلبان گرامی داشته باشد.

امید است این اثر ارزشمند مورد استفاده همه دانش‌پژوهان رشته حقوق و سایر رشته‌های مرتبط قرار گرفته و از خداوند متعال توفیق روزافزون پژوهشگر و نگارنده محترم این اثر را مسئلت دارم.

دکتر مسعود بیرانوند